

مارف خزنه دار: ئويندک سرتاپی هه بوونی ننگه کردبوو؛ نهتوو و نیشتمان.. فرهاد شاکالی

پشت لایه به رهه م و نووسینیم به رچاو که وتبهت، یا خوهند بهتوو،
به ام باوو ناکم به شوویه کی تایبهت سه رنجمی اکشه بهت. ده زانم
یه کهم کته بی ئوو، که ده ستم کهوت و خوهندم وو (بووکه شووش) بوو.
ئهم نامیلکه یه کی به که له بوو، نازانم یه که چیرکه بوو یا له هه ندکه
کورت به چیرکه په که ها تبوو. تا ئوو کاته خیم نه بینیبوو..

[به درتهی با بهت کلکی ئه به بهکن..](#)

[FarhadShakali_XaznadarDownload](#)

پارله مانی کوردستان: زانست و ئاو و ز یا کو به بهکن.. فرهاد شاکالی

له م چه نه ته ی دوا ییدا، هه واک به او کرایه وو که پارله مانی
کوردستان په شنیه کی ئاماده کردوو به ئوو ی ده نگه له سه به بهت و
ته ته که به ته نام که ری کوردی دیاری به کهت. ته ته که یش، واک له
هه واک که دا خوهندم وو، گوایه ۲۲ ی نیسان ده بهت. استیه که ی من
ئاشنا یه ته ی کی ته وتهم له که شو ی کار کردنی پارله مانی کوردستان دا
نییه، به بهام وای به ده چم ته ویش، کهم تا ز به که، هه ر هاوشه وو ی
پارله مانی کانی دیکه ی جیهان بهت.

له م نووسینه دا، هه به کورتی، چیرکه که ده که م وو، که شانزده،
ده ده سه له م و به بهش، له که ی نه وو م له به ی وو کردوو و
که یشته و م ته ته نه جامی به به ی و هه، که هه ر که سه کی زانسته واز

بیخوښت وو، له وو د گات ک باس ک ب او ت وو و ئ و و ی له ئ نجامی
له ک پیښ وو دا پ ی گ یشووم، ئیدی ناش و ناکر بخر ت ژر
پرسیار وو.

ب ند، سا نانی دوورودر ژ، له ک نترین و گرنترین زانستگ
(زانک) ی و هاتی سو ددا، ک زانستگ ی ئوپسالا ی، مام ستا ی تی زمان
و ئ د بی کور دیم کردوو و هاوکاتیش، ه ند ی ب م لوا ب ت،
له ک پیښ وو ی زانستیم ئ نجام داو. له پا زمان و ئ د بی کور دیدا،
چ ند سا ک وان ی م ژووی سیاسی و فره نگی کوردستان یشم کردوو
ب شک له ب رنام ی خو ښندن، م ژووی ئ ژنام گ ری کوردیش با ب ت ک
بوو له ب رنام ک.

هر له س ر ت او، له بار ی ئ ژ ی ب او بوون وو ی ئ ژ نام ی
(کوردستان) ی ب درخانیی کانه وو گومان کی وام لا پ یدا بوو، ک ئ و
م ژوو ه ی، ب م م ناچار کرد، ک ناکر با ب ت کی له م
جر ب ناسانی و ربگردر ت و ب یاری له س ر بدر ت. د ب بخر ت
ژر ووناکی له ک پیښ وو ی زانستی و ل گیکیی وو و ب ب گ ی
زانستی ئاو زکاران پشتری بکرت. هر وایشم کرد. له ماو ی
نزیکی سا و نیو کدا، د ستم کرد ب خو ښندن وو ی، یا س ر له نو
خو ښندن وو ی، ئ و س ر چاو گرنگان ی د متوانی سوودیان له و ربگرم
(۱۴ س ر چاو ب کوردی، ۲ ب ع ر بی و ۸ ب ئینگلیزی).
ئ نجام ک یش ئ وو بوو، ک له ناو ئ استی سا ی ۲۰۰۶ دا گ یشتم ئ و
باو ئ ی ک ی ک مین ژمار ی ئ ژ نام ی کوردستان، وات ی ب ک مین
ئ ژ نام ی کوردی له م ژوودا، ئ ژ ی ۲۱ ی نیسانی ۱۸۹۸ ب او
کراو ت وو. هر چپ کی دیک له و وو و بگوتر، ه ی و ناب
پشتی پ ب ب ستر ت.

ئ نجامی کار ک م له له ک پیښ وو ی کدا دا ئ شت، ب م دوود بووم
هر ی کس ر ب او بک م وو یا ن؟ ب یارم دا پ له ن ک م و
ه یبگرم ب ب هاری ۲۰۰۷ و له ئ ژ ی ۲۲ ی نیساندا ب او بک م وو.
ئ و دواختن یشم ب ئ وو بوو ک ب وردی ب ه موو زانیاری و
س ر چاو و ئ نجامگریی کاند بچم وو، چاویان پ دا بگ م وو و
نووسین ک کات ک ب او بک م وو ک ۱۰۰٪ د نیا بم و ئاماد بم ب
و ئامدان وو ی کسان ک ه شتا گومان کیان لا ما ب ت. له ناو ئ استی
نیسانی ۲۰۰۷ دا پ وو ندیم کرد ب ئ ژ نام ی (ئاس) و داوام کرد
ه و ا ک ئ ژ ی ۲۱ نیسان و نووسین ک یش ئ ژ ی ۲۲ نیسان ب او
بک ن وو. وتاری (استکردن وو ی ه ی کی چلسا)، له و ئ ژ دا، له
ژمار (۴۱۳) ی ئ ژ نام ی ئاس دا بلاو کرای وو. هر دوا ب دوا

ٲوٲيش ناردم بٲ حٲفتٲ نامٲى (هٲولٲرٲٲست) و لٲوٲيش بٲا و كرايٲوٲ.

لله ناو هاو کانهما، ئهوانه شار زای له ککهینه وای زانستین، هه بوون که به چوونه که میان په است نه بوو. یه که کیان، که زیاتر ناشنای کاری نه کاده می بوو، له سهر تادا دژی نه نجامگریه که می من بوو. هه ر نه و برایه، چونکه باوه می به کاری زانستی هه یه و لهی ده زانته، یه که دوو مانگه که دواتر، ئاگاداری کردم، که نه ویش لهی که یه توه و گه یشتوه ته نه و باوه می که من باشی به چووم. له دوو سه سا می ابوردوودا، خه شب ختانه گه له که وونا کبیر و مامه ستای دیکه ی کورد واری خه مان پشتگری به چوونه که یان کرد و ده نیا بوون که نه نجامگریه که می من است.

من نازانم لـ ناو ئـ ندامانی پارلـمانی کوردستاندا، یا لـ لـ ژنیـ
 شنبیریدا، چـ ند کـسیان ئاگاداری ئـ و بوارـن یا لـ کـکـینـ وـیان
 تـدا کردوو، بـمـ پارلـمان بـ بـیارـکی وا کـ جـگـی متمانـ و
 باوـی خـک بـت، دـ بـ پشت بـ بـگـی زانستی و ئاوـزکارانـ
 بـستـت، دـ بـ سوود لـ کار و بـرهـمی کـسانی شارـزا وـربـگـرت و
 ناکرـ هـر لـ بـر ئـوـی لـ سـرچاوـکانی مـژووی کورددا نووسراوـ
 یـکـمین ژمارـی کوردستان ٢٢ی نیسانی ١٨٩٨ بـا و کراوـتـو،
 ئیتر ئـم زانیاریـ وک تـکـستـکی پیرـز وـربـگرن. بناغـ یـکی
 یـکـجار گرنگی کاری زانستی گومانکردنـ، نـک وـرگرتنی زانیاریـکان
 بـ ئـوـی بخرـنـ ژـر پرسیارـو. لـ مـژووی کوردستاندا هـندـک
 بابـت هـن، کـ زـربـی خـک، خوـندـوار و لـکـر و ووناکبیران،
 وک ـاستی وـریانگرتوون، یا لـ بـر هـر هـ یـک بـت، نایانـو
 گومانـی لـ بکـن.

لەم یەک دوو ساڵی ٢٠٢٠ بوردوودا لە بۆری مەژووی سیاسی و فەرھەنگیی کوردستاندا خەریکی لێکۆڵینەوە بووم. لە ھەندێک بابەتدا گۆشتووومەتە ئێنجامی و ھا، کە بە تەواوی دژی ئێو زانیارییە باوەیە کە لە ناو زەربەی خۆی ئێو کورددا جێی گرتوو. ئێستا پێلێ ئێو نەوێت هیچ شتێک لەو ٢٠٢٠ و ٢٠٢١ بەدرکەنم، خوا یار بەت، کە کاتی ھا، وەک ئێمە ھەڵبژێرناوە گۆڕینی کوردی ئێوانەیش ٢٠٢٠ دەکەمەو. ٢٠٢٠ نەوێت جار جار جیاوازی و ناکۆکی زانستی و مەژوویی لەسەر یەک ٢٠٢٠ بەت، وەک ئێمە بابەتە. ٢٠٢٠ نەوێت ھەبێت بن جێیەک ٢٠٢٠ چی؟ ٢٠٢١ بەت، ٢٢ بەت، بەت زانست و ئاوەز و ناوە. بەت زانست و ئاوەز یا ٢٠٢١ ٢٢، ناکرێت ھەردوویان ٢٠٢١. ئێمە نووسین بە ھەڵ دەزانم لە چەند ستێی کورتدا، کرێکی ئێنجامگیری ئێو لێکۆڵینەوەیەم دووبارە بکەمەو: [پێکەمین ژمارەی

ژنامی کوردستان ئی پهنجشمم ی ۲۹ ی زولقعدی سا ی ۱۳۱۵ ی کچی، ۹ ی نیسانی سا ی ۱۳۱۴ ی وومی و ۲۱ ی نیسانی سا ی ۱۸۹۸ ی زایینی دەرچوو. ئو باوئیی کی تا ئستا ل و بواردا ل ئارادا بوو، لگگ بزمماکانی لککین وئی زانستیدا ناککی و نگونجاو. ئگگر تا ئستا ئی ۲۲ ی نیسان ب ئی ئی ژنامگگری کوردی دزانرا، دب ل ئم ب دواو ۲۱ ی نیسان، ب شوویکی ئسمی، ببت ئی ئی ژنامگگری کوردی.

من هه‌ندم پ دکر ئم پ یامی خم بگ یئم ب رچاوی خوئ ر و توئ ر و ووناکبیری کورد، بام پارلمانی کوردستان د ک وبت ب ردم دوو ئیانک: گکی استی زانست و ئاو ز دگرت یا کوئ ر؟ هیوادارم ب هه‌بژاردنی گکی است هه‌رگیز دوود ن بن. ئوپسالا، سو د ۱۲-۴-۲۰۲۱

سانس: به‌ره‌می بیرکی فاشیستان ی ... فهاد شاکی

ئو ئاگاداریی ل م چئند ئی دوایدا و زار تی (ئشیری!) ی هه‌رمی کوردستان به‌اوی کردوو ت و، به‌ره‌می بیرکردن و یکی فاشیستان ی. با جار ئو ل و لاو بوستت ک ئاگاداریی ک پ ل هه‌ی ئووس و ئزمان و ئو ک لک خوئند وار ی دایه‌شتوو، ک لک خوئند وار کانی س ردمی به‌عسمان بیر د خات و، ک زمان دوایین شت بوو، تی بگن یا بایخی پ بدن.

ئاگاداریی ک هه‌بوونی ژمار ی سپاردنی کردوو ت بیانو ب زیندووکردن و ی سانس. ژمار ی سپاردن هیچ پ و ندییکی ب نیشتمانپ روری و به‌های با و وشت و نیی، ب ک ت نیا ک رست ی ک ب ناسین و ی کت بک و ب ک کردن و ی ئاماری ف ره‌نگی و س رزم لری سمی و اتان. ژمار ی (سپاردن) ل هه‌موو جیهاندا ی ک سیستمی ه ی و ب ج ر ک دا ئ تراو ک هه‌ر و ات ک ژمار ی تایب تی خشی ه بت. ئو سیستم دوو زنجیر ژمار ب کار د هه‌نت، ی ک ک ب کت و ی ک کیش ب گ قار و ب اوکراو ی دیک ی هاوش و. ئگگر و زار تی ئشیری (!) د ی و شت ک ل و

ووو وو فەر ببهت با ل گگی گووگ یا ویکپی دیاوو تماشای ئم دوو با بت بکات:

International Standard Book Number (ISBN)
(International Standard Serial Number (ISSN

هوونی ژماری سپاردن نه نرخ و ناوو و بایخی کتب د بات سـرو، نه پوو نـدیـکی بـ ئـرک و لـپـرسـراوی و شـنبـیری و ئـخـلاق و هـیـه. ئـوجـا لـ هـیـچ جـیـکی دـنـیا، بـ وـرگـرتـنی ئـو ژمارـیـه (ISBN) پـخـشانـ یا نووسـر پـویـستـیان بـو نیـه پـشـکی شـنووسـی کـتب بـنـرن بـ هـیـچ دـسـتـگـایـه، بـکـه دـتـوانـن لـ کـتـبـخـانـی نـیـشـتمـانی ساـلـان ۴۰، ۱۰۰، ۵۰۰ ژمارـ وـرـبـگـرن و بـ کـتـبـکـانیان بـ کارـیان بـنـ. ئـیـتر نه لـژنـی شارـزا و نه هـیـی ناشارـزا پـداچوونـو و هـسـنگـانـدن بـ کـتب ناـکـن.

هـیـوادارم نووسـران و ووناـکـبـیران، پـخـشانـ و چاپـخانـکـانی کوردستان، دوور لـ چوارچـووـی تـسـکی ئـیـدیـلـگی و حـیزـبی و سـیـاسـی، لـ پـناوی فـرهـنگـی کوردیدا، لـ پـناوی وشـی کوردیدا، لـ پـناوی بـیری ئازاد و داهـنـرانـدا دژی ئـم بـیار و هـمو بـیارکی هاوشـووـی بوـستن و بـ هـیـچ جـرـک جـبـجـی نهـکـن. سانسـر بـرهـمی بـیرکی فاشیستانـیه. ئازادیخوازان، بـیرئازادان و مرقدستان دژی فاشیزم و بـیری فاشیستانـن.

فـرهـاد شا کـلی

زانکـی ئوپـسالا، سوـد ۲۸-۹-۲۰۲۰

خـاتـی در، ژاواي دوو وو ... فـرهـاد شا کـلی

دوو سـعـات لـمـوپـش، چاوـم لـ اگـیا نـدیـه استـوخـی کـمـیتـی نهـبـل بوو، کـه خـاتـی ئاشـتی ساـی ۲۰۱۸ دـدرـتـه (دـنـیز موکوـگـه) ی خـتـکی کـنگ و خاتوو (نادیا موراد) ی "ئـنـدامـی کـمـینـی یـزیدـی لـ باکووری عـیراق". تا دوايـن چـرکـی اگـیا نـدنـکـم بـینی و گوـ لـ بوو، نه خـاتـدـرـکان و نه ئـو هـمو ئـنـامـوان و میدیاکارانـی

لەو و ئاو-ستابوون بە ووما-کردنی ووداو-کە و هەند پرسیاریشیان لە خانمی پەشکەشکار کرد، بە یەک تاکە وشەیش ناوی کوردبوونی نادیا مورادیان نەهەنا و نەیانگوت خەڵکی کوردستان.

ئەم جەرە هەو-ستە بە من شتەکی تازە نییە و دەم-کە لە میکانیزمی ووا-تکارانە و چەواشەکارانە ئێمە ئزلەلەنان و خەڵاتکردنە درە و ساختەکارانە تەگەشتوووم. ئەم پاییزە دەبەتە چل ساڵی ٢٠٢٠ کە من لە سوێد دەژیم. لەم چل ساڵەدا سیوون (٣٩) جار پەشکەشکردنی خەڵاتە ئێدەبیات و چل (٤٠) جاریش خەڵاتەکانی دیکەم بینیوە و تا ئێدە یەک ئاگاداری یارییدەکانی پشت پەردەیی بەیارەکانی کەمیتەیی نەبەلیش بوومە، کە لەرە و لەو و لە گەگەیی هەندە ئاژنامەوان و میدیاکاری چوختی و بەلەسەو ئاشکرا دەکرێن. بەیە و تەم (٣٩) جار خەڵاتە ئێدەبیات، چونکە ئێمەسە خەڵاتە ئێدەبیات نادرە. ئێکادیمیای سوێدی ئاو-ووی خەیان و خەڵاتە کەشیان برد، کاتە ئێو ئاشکرا کرا کە مەردی ئێندامەکی ئێکادیمیای سوێدی، پەو-ندیی سەکسیی لەگەڵ ژنی بەشەک لە ئێندامانی ئێکادیمیادا هەبوو و ئێنجامی ئەم پەو-ندییانە چی بوو.

من لە دەو و پەم خەشە کە خاتوو (نادیا موراد) خەڵاتە کەیی وەرگرت و پیرەزبایی لە دەکەم. نادیا و ئازارەکانی نادیا و سەدان و هەزارانی دیکەیی وەک نادیا، شایانی ئێوان دەیان و سەدان خەڵات وەرگیرێ و زیان بگیرێت و خەم و خەفەت و ئازارەکانیان بە خەڵکی ئێمە دنیا و بە مەرفایەتی تەمار بکڕێن. بەلام دەبە لای مەرفە هەشیارەکان و ووناکبیران و بەیاردەر و سیاسەتمەدار و خەڵکانی دیکەیش ئێو و وون بەت، کە خەڵاتە نەبەل، چ هەیی ئاشتی و چ هەیی ئێدەبیات، بە فیلترەیی سیاسەتەکی دزەو و ناشیرین و گوماناویدا تەدەپەت و هەچ پەو-ندییەکی بە داھەنان، یا بە چەوسانەو و بەدەختییەو نییە. باسی خەڵاتەکانی دیکەیی نەبەل، فیزیا و کیمیا و پزیشکی و ئابووری، ناکەم، چونکە وەک ئەم دووایی باسەم کردن، ئاگاداری ئێوانە نیم.

کەمیتەیی نەبەل بە نادیا موراد دەو "ئێندامی کەمینەیی یەزیدی لە باکووری عێراق". ئێوان لە من و تە چاکتر دەزانن و ئاگادارن کە نادیا کورد و خەڵکی کوردستان. ئێوان زەر چاک ئاگادارن کە نادیا و سەدانی وەک نادیا بە هەو و کەششی حوکومەتی هەرەمی کوردستان زەگار کراون. بەلام بەرژەو-ندیی ئاژاوا ئێو-یە هەمیشە جەختی یەزیدیوون بەکات، بە کوردستانیش بگوترێ باکووری عێراق. لەم بوارەدا دەبوو خەزمانی یەزیدی خەیان، بە زمانەکی وون و ئاشکرا،

بە ھەموو ئەوانەى باسیان دەكەن، یا قسەیان لەگەڵ دەكەن یا ئەزىان دەگرن، بەئەن: تە مافى ئەوت نەى بەيارى ناسنامەى ئەمە بەدەیت. ئەمە كوردین، ئەینەكەمان یەزیدییە و "وولاتە مە كوردستانە". كەمیتەى نەبەل لە كورد و كوردستانىوونى نادیا خان خەى گەل دەكات، كەچى لەو دا ھەچ ھەكە ناكات كە لە جەى (شەنگال) بە (سەنجان)، چوئە ئەمان ئەو شەو یەكە عىراقى عەرەبى پەى خەشە و دەپەو بەسەپەنەت. (داعش) دەپوستان بە زەر و بە ھەشەشە و سووكایەتى نادیا خان و ھەزاران نادىای دىكە واز لە دین و ئەینى خەیان بەھەن، ئەزاوايش دەیانەو بە خەتەكردن و بە بەرتیل بەرگى جوانى كوردبوونیان لە بەر داكەن.

ھەر لەم دەرفەتە دا دەبە ئەو یەشەوون بەكەمەو كە میدیاكارانى كوردستان، زەر جار خوەنەر و بیسەر و بینەر چەواشە دەكەن، ئەوانەى كە ئینگلیزى یا زمانەكانى دىكەى ئەورە پا نازان، و بە شەو یەكە قسە و لەدوانى ئەبەر و سیاسەتمەدارانى ئەزاوا دەگوێزنەو كە لەگەڵ ئەستیدا ناگونجەت. دەیان جار گوێم لە بوو و بینووم، كە كەبەراى ئەزاواى وتوویەتى (Northern Iraq)، كەچى ئەمان بە (كوردستان) تەرجەمەى دەكەن. تەنانەى بەرانەبەر سیاسەتمەدار و بەرپرسیانى عەرەبەش ھەر ئاوا (شەرمەن و سەلارەن). كەبەراى عەرەب دەپە (الاقليم)، بەئەم ئەمان كە تەرجەمەى دەكەن، دەپەن (ھەرەمەى كوردستان).

ئەستا كە یەكەمین جار لە مەژوودا كوردەك خەتەى نەبەل وەردەگرەت، دەبە كورد لەو ژیرتر و وریاتر و ئەستگەتر بن، كە كەاوى زەر و سوور و كەسكى ئەزاوايان بەكەتە سەر. دەبە ئەستوئەوان بە ئەزاوا بەئەن، یەزیدى كوردن و یەزیدیخان كوردستانە. نەبە لەو بەترسەن و سە بەكەنەو كە "دەستەكانیان!" لەیان زویر ببن. ووناكییرانىش دەبە ئەو ئەستییەیان لا وون بەت كە خەتەى نەبەل، لە ۳۰-۳۵ سەمەى ئەبوردوودا، زەر جار، وەك ئەگایەك و وەك كەرەستەىك بە ناوژاندن و دژایەتیکردنى ئەسلام بە كار دەبەرەت، نەك بە ئەزگرتنى داھەنەنى ئەدەبى یا خەبات لە پەناوى ئەستیدا. زەر جار بینوومانە كە مەرەفكوژ خەتەى ئەشتى نەبەلى پە بەخشاو و كەلكە نووسەر خەتەى ئەدەبیات. ئەزاوا ئەگەر شەمەى ئەسلام و موسەمانان دەكات، بە بچەت خەى بىكات، نەك كورد بە كار بەھەنەت و دوايش بە گورگانخواردى بەت. لە شەمەى (داعش) دا ھەزاران تەكەشەر و خەتەتگە و قارمانى كورد كوژران و بریندار کران، بەئەم ئەزاوا پاداشتى كوردیان بەو دایەو كە دژى گشتپرسى ئەوانەستان و

داگیرکردنی نیوی خاکی کوردستانی پێ ئاسایی بوو.

هەر ئێم ئاوازی و هەر ئێم کەمیتێی نەبەل، سەڵی ١٩٨٨، کە
هەڵبەجێ ژارباران کرا و (ئەنفال)ی بەدنا و ٧٠٠ و هەزاران کچ و
ژنی کورد دیل کران و هەرجی خراپە بەسەریان هەنرا، یەک وشەیان لـ
دەم دەرناچوو، نەوێک سەددام حوسەینی دەست و خەشەویستیان زویر
بەت. نە ئەوسایش و نە ئاستایش نەیانەشت ئەستیی ئێ و کارساتانە
ئاشکرا بکەت، چونکە ئێودەم ئێویش ئاشکرا دەبوو کە خەیان هاوبەش
و هاوکرداری ئێ و تاوانانە بوون.

نادیا خانمی بەلەز و خەشەویست! لـ دەوێ پیرزبایی لـ ت و لـ
نەتەوێ کورد و لـ کوردستانی نیشتمانی هەموومان دەکەم. تە زەر لـ
خەتاتی نەبەل گەورەتریت و زەر لـ سیاسەتی ئاوا پیرزەتریت.
ئازارەکانی تە، ئازاری هەموو مەقەیتین و بەشەکن لـ مەژوو
مەینەت و چەوسانەو و ژەردەستی مەقە لـ سەرەنسەری مەژوودا.
تکایشت لـ دەکەم: ئێ و ئێوارەیی کە خەتاتی کە وەردەگریت و ئاخوتن
پەشکەش دەکەیت، بە کوردی قسە بکە و زەر ٧٠٠ و ئاشکرا بە: ئێز
کۆردم و وەلاتە من کوردستانە.

برینی نەتەوێ کورد و نیشتمانی کە، نە بە خەتاتی نەبەل و نە بە
بەلەل و دەستایەتی ئاوا سەلەژ دەبەت. ئێم جارەیش، ئێم
نووسینەم بە وتە جوانە کە سەکرات، فیلەسەفی گەورەیی یەنانی،
دەبەمەو، کە فەرموویەتی: "خەت بناسە: Know Thyself!".

فەرهاد شا کەلی
زانستگەیی ئوپیالا
سوێد، ٥-١٠-٢٠١٨